

Vrede door anders te gaan (samen)leven

I imagine there's no heaven,
It's easy if you try,
No hell below us,
Above us only sky,
I imagine all the people
living for today...

I imagine there's no countries,
It isn't hard to do,
Nothing to kill or die for,
No religion too,
I imagine all the people
living life in peace?

I imagine no possessions,
I wonder if you can,
No need for greed or hunger,
A brotherhood of man,
I imagine all the people
Sharing all the world...

You may say I'm a dreamer,
but I'm not the only one,
I hope some day you'll join us,
And the world will live as one.

(John Lennon)

Om te komen tot een wereld zonder oorlog is het nodig de oorzaken van oorlog op te heffen.

De oorzaak van oorlog is niet dat de mens van nature agressief is, "in de mens een behoefte leeft om te haten en te vernietigen" (zoals Einstein het uitdrukt), een doodsdrift heeft (zoals Freud denkt). Dat wordt tegengesproken door het feit dat er steeds mensen in verzet komt tegen agressie en regelloosheid, dat na elke daad van vijandschap mensen weer aan vriendschap en morele regels werken.

De oorzaak van oorlog ligt bij bepaalde wijzen van de menselijke behoeftenbevrediging: oorlog is een van de methoden die mensen gebruiken om hun fundamentele (natuurlijke, onveranderlijke) behoeften te bevredigen. Er zijn echter andere manieren mogelijke.

Oorlog kan vermeden worden als de mensen leren hun fundamentele behoeften op een andere, verstandigere wijze te bevredigen.

Eerste oorzaak: ongelijkheid in bevrediging materiële basisbehoeften

Een eerste fundamentele behoefte is de drang om in leven te blijven, wat leidt tot behoefte aan voeding, kleding, een beschermende verblijfplaats. Het betreft de materiële basisbehoeften.

Als een groep mensen zijn materiële basisbehoeften niet voldoende kan bevredigen en een andere groep wel voldoende of zelfs overvloedig, dan zal de eerste groep indien mogelijk erom gaan vechten. Vele oorlogen gaan om noodzakelijke levensbronnen.

Ook als een groep wel de materiële basisbehoeften kan bevredigen, maar een andere groep dat veel gemakkelijker kan (veel meer comfort kent), kan de eerste groep vechten om evenveel comfort te

krijgen, zeker als de tweede groep zijn comfort voor een stuk verwerft op kosten van de eerste groep (verzet tegen uitbuiting).

Deze oorlogen kunnen vermeden worden door de beschikbare bronnen die de aarde ter beschikking stelt, gelijk te verdelen over alle mensen.

Tweede oorzaak van oorlog: verkeerde vormen van zingeving

Een tweede fundamentele behoefte is het streven naar waarde: de mens wil aandacht krijgen van anderen of hij wil iets betekenen voor zichzelf of anderen door bij te dragen aan een bepaalde zaak. Het gaat om het streven naar zingeving: de zin van ons bestaan ligt in de betekenis die we hebben voor iets dat ons eigen bestaan overstijgt.

De zingeving kan op zeer veel manieren bereikt worden.

Volgende drie vormen geven gemakkelijk aanleiding tot oorlog.

Ten eerste: veroveringsgerichte religie

Religie is één van de meest voorkomende vormen van zingeving: we passen bv. in een plan van hogere machten of we worden geliefd door een god of meerdere goden.

Sommige gelovigen denken dat hun religie vereist dat iedereen hun religie aanneemt: ze voeren oorlog om hun geloof te verspreiden en aan anderen op te leggen.

Vrijzinnigen wijzen religie af als onjuist. Alleen al het feit dat sommigen op basis van toevallige omstandigheden (bv. plaats en tijdstip van geboorte) een andere religie hebben dan anderen, maakt het uiterst twijfelachtig dat de religies waar zijn. Bovendien menen vele vrijzinnigen dat de oorlogszuchtige variant van religie al te vaak voorkomt.

Meestal willen vrijzinnigen niet dat religie verboden wordt: een innerlijke overtuiging kan niet afgedwongen worden. Ze pleiten wel voor een scheiding van religie en staat: religie mag geen invloed hebben op de politieke of economische organisatie van de samenleving.

Er zullen minder oorlogen zijn als de invloed van religie kleiner wordt.

In elk geval moet de invloed van religie op de politieke besluitvorming ongedaan gemaakt worden.

Ten tweede: eer en roem door overheersing

Sommigen zoeken waarde in de roem van de overwinning en daarop volgende overheersing, op het slagveld of in de economische concurrentiestrijd (die in de moderne tijd het oorlogvoeren voor een deel vervangen heeft: merk op hoe sinds een decennium een manager de militaire benaming van *officer* heeft gekregen).

De verworven roem steunt op een machtsoverwicht, waarbij de overwonnenen (fysiek of economisch) schade lijden. De overwinnaar wordt door de anderen gevreesd.

Dit is een negatieve manier om aandacht te krijgen: de "achting" vanwege de overheersteren stopt zodra de vrees weg is. Dit gebeurt meestal vlugger dan de overwinnaar verwacht.

Geen enkele machthebber behoudt zijn macht voor altijd: er komt een moment dat de overwonnenen zelfs hun leven willen geven om hun onderwerping ongedaan te maken en op dat moment verliest de machthebber zijn macht.

Mensen moeten overtuigd worden dat waardering en eer veel stabiel en bevredigender kunnen bereikt worden op een positieve manier: door anderen te helpen, door anderen vriendschap en samenwerking aan te bieden, zodat je door de anderen geliefd wordt.

Op economisch vlak betekent dit dat het (kapitalistisch)h systeem van concurrentie vervangen wordt door een (socialistisch) systeem waar de bedrijvigheid in onderlinge afspraak gepland wordt met het oog op de behoeftenbevrediging van iedereen.

Ten derde: status door steeds meer te willen hebben

In onze huidige, geglobaliseerde wereld wil bijna iedereen steeds meer materiële goederen verwerven dan hij nu heeft.

De drijfveer is, naast het verlangen naar genot (comfort), in hoofdzaak het verlangen naar status: ik voel me waardevol omdat ik meer materiële goederen heb dan mijn buur. De reclame wakkert dit statusverlangen dagelijks aan.

Deze zingeving heeft geleid tot een alles overheersende groei-ideologie die nergens nog in vraag wordt gesteld: samenlevingen hebben als belangrijkste doelstelling economisch te groeien.

Dit verlangen om steeds meer te hebben is geen natuurlijk (en dus onvermijdelijk) gegeven, maar een cultureel (en dus veranderbaar) gegeven: de reclame moet steeds meer middelen aanwenden om ons dit verlangen in te drammen.

Dit verlangen om steeds meer te hebben is bovendien zeer onverstandig: de prijs die we betalen is veel te hoog. We bezwijken onder de stress om rijker te worden, we hebben geen tijd meer voor belangrijke zaken.

Nog erger zijn de gevolgen op wereldschaal: de natuurlijke hulpbronnen (grondstoffen en energiebronnen) zijn binnen zeer korte tijd volledig uitgeput en de capaciteit van de aarde om de afval te verwerken (bv. giftige stoffen of klimaatsveranderende gassen) wordt overschreden met milieurampen als gevolg.

Het gebrek aan hulpbronnen en de toename van milieuproblemen zullen aanleiding geven tot conflicten en oorlogen.

De idee dat mensen van nature steeds meer willen moet bestreden worden.

De idee dat de economie elk jaar moet groeien - een waanidee gegeven de eindigheid van de aarde - moet opgegeven worden.

De economie moet stationair worden: er is niet meer productie dan de draagkracht van de aarde toelaat (en deze productie moet dan gelijk over iedereen verdeeld worden).

Rekenen op nieuwe wetenschappelijke en technische vondsten moet als te riskant afgewezen worden: pas als een nieuwe technologie volledig op punt staat en zeker is dat die technologie later geen schadelijke gevolgen zal hebben, kan die gebruikt worden om de totale productie te verhogen.

De idee dat steeds meer rijkdom meer geluk brengt, moet ontkracht worden.

Genieten moet gebeuren op manieren die veel minder geld kosten (spelen met eenvoudige zelf gemaakte tuigen is bv. even plezierig als spelen met dure elektronische apparaten).

"Status" verwerven, of beter gezegd, waardering zoeken, moet op manieren die veel verstandiger zijn: iets creëren, een talent ontwikkelen, vrienden maken.

Bijkomende oorzaak: foutief excuus om niet te veranderen

De vereiste veranderingen van levensstijl en organisatie van samenleven zijn ingrijpend. Het gaat om een grote opdracht.

De meesten onder ons zullen de verandering utopisch noemen, in de zin van onhaalbaar, en dat als excuus gebruiken om te blijven denken en leven op de oude manier.

Juist het tegengestelde is het geval: onze naaste als gelijke behandelen, niet geloven of ons geloof vredelievend interpreteren, waarde niet zoeken door eer of steeds meer te willen, maar op een positieve manier, het zijn zaken die we – wat ons betreft - zelf in de hand hebben (in tegenstelling tot bv. nieuwe internationale organisaties, of meer democratieën in de wereld, of minder wapens).

De vereiste verandering is inderdaad utopisch, maar dan in de oorspronkelijke betekenis: ze leidt naar de ideale samenleving.

Dat is moeilijk, maar niet onhaalbaar.

*De verandering in ideologie (dat is de idee over de beste samenleving) begint met de verandering van de ideeën bij ieder van ons.
We moeten anders gaan denken.*

Bovendien moeten we niet wachten op de verandering van de ideologie van de meerderheid om zelf reeds onze levenswijze te veranderen.

*Om in vrede te leven, moeten we anders gaan leven (en samenleven): soberder en strevend naar meer gelijkheid, en daardoor gelukkiger.
Dit zal een voorbeeld zijn voor anderen.*